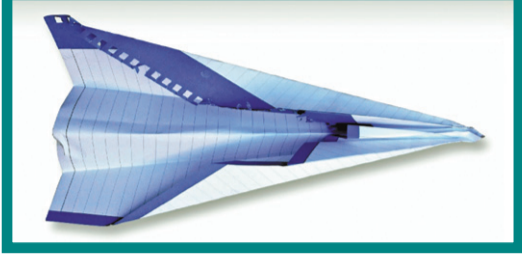

Biraz Karanlık Biraz Aydınlık

GÜNCEL SANAT DEFTERİ

ADNAN YILDIZ

www.twitter.com/gunceldefter

Üstümüzden 1 Mayıs geçti. Ama nasıl bir kamyon, nasıl bir tır, nasıl bir acı. Herkesin yüzüne, sesine yansıyan bir kırılma hali.

Görüntülerden, kayıtlardan ve fotoğraflardan asla unutulmayacak bir tarih.

1 Mayıs'ı kutlama geleneğini -kendi- resmileştiren hükümet, siyasetinin artık değiştiğini gösteren kartlarından birini daha açtı. Sanki,

hükümetin derdi, temelde psikolojik bir stratejiye dayalı; korku psikolojisinden beslenmekten vazgeçmiyor, devletin otoriter algısını değiştirmek istemiyor, belli alansal (territorial) meselelerde peşin hüküm veriyor.

Taksim'in sembolik olarak demokrasi tarihindeki yerini biliyor. Kaleyi tutuyor. Başbakanı, bakanı, valisi sivil toplum örgütleriyle, işçi

dernekleriyle ve diğer örgütlenmelerle girdikleri psikolojik savaşlarda hep aynı mesajı veriyor. "Ben ne dersem, o olur!" Ama

ne acı ki, vurduğu, incittiği, korkuttuğu kendi halkı, kendi insanı, kendi oğlu/kızı.

Bu aslında riskli bir siyaset stratejisi içermekte, çünkü tarih bize söylüyor ki; eşkiya dünyaya hükümdar

olmadığı gibi, vatandaşı devlet şiddetini asla affetmiyor. İktidar, darbeleri, 80 anayasasının anti-demokratik yapısını ve ulusalcı zihniyetin ayrımcı politikalarını -iyi ki-

eleştiriyor ama kendi de polis devletinin bütün imkanlarını kullanarak, devlet terörü yaratıyor.

Darbecilerden, teröristlerden ve katillerden ne farkı kalıyor? Şimdilik belki karanlık, ama bu ışıktan umudu kesmemize engel olamaz. Herkesin yazıp çizdiği bu konu, bende

Rumi'de düğümleniyor: "Zulüm demiriyle taşıyı birbirine vurma! Çünkü bu ikisi, erkek ve kadın gibi çocuk meydana getirirler."

Musée d'Orsay'da gezerken...

Gecikmiş, kısa ve karanlık bir Paris yazısı

Bir süredir Paris'te geçen bir haftada gördüğüm sergileri yazmak istiyordum. Kısmetten öte Champs-Élysées. Kuşkusuz Fransız sanat geleneğinin illa Roland Barthes ile anılan, iki Eco bir Foucault paketlenen, kavramsallığı biraz fazla içine kapalı, sembolizm seven ve kendine bol-referanslı bir yanı var. Ama son yıllarda, kurumlararası rekabet, özellikle Belleville'de açılan yeni kuşak galerilerin yarattığı canlı sanat ortamı ve yeni bir küratöryel kuşağın artı sanat insiyatiflerinin ortaya çıkması Paris'te dinamik bir hava yarattı. Ne zaman Paris'e yolum düşse, karşıma mutlaka iyi sergiler ve projeler çıkıyor ama bu bahar gezimde, gerçekten çok iyi işleri görmek nasip oldu.

Musée d'Orsay'da, 9 Haziran'a kadar açık kalacak "The Angel of the Odd" ismini bir Edgar Allan Poe öyküsünden alarak, karanlığın romantizm geleneği içinde tema olarak, farklı anlatı formlarında nasıl işle(n)diğine yer veriyor. Goya'nın çizimlerinden Max Ernst'in resimlerine, gotik, şiirsel ve tiyatral mizansenlerde aktarılan hikayeler arasında insan doğasının, ruh halinin ve fantezi dünyasının artık gelenekselleşmiş, klasikleşmiş ve bir üslup haline gelmiş örneklerinde yeniden canlanmış. Resimsel öğelerin iyi seçilmiş heykel işlemleri içine geçtiği salon yerleştirmeleri, ara ara güçlü film malzemeleri ile kesilmiş. Faust'tan Frankenstein'a, Alman dışavurumculardan Hitchcock'un Rebecca'sına, Kuşlar'ına, sinema tarihinin unutulmaz filmleri, son derece iyi kurulmuş düzeneklerde sergileniyor. Resim, çizim, film ve yerleştirmelerde, tarihsel olarak kötünün, şeytanın, korkunun ve acının nasıl çizildiği, kurgulandığı ve sunulduğu o kadar titiz bir planda sergilenmiş ki; ortaya psikanalitik düzlemde geri yansıyan ve kolayca okunan bir tarihsel okuma çıkıyor.

Bir başka karanlık sergi mekanı ise, Palais de Tokyo'nun sergi programı dahilinde, Mayıs'ın 20'sine kadar sürecek solo sunumunda, Joachim Koester'e ait. Sanatçı, insan doğasının vahşi yanını, rüya ile gerçekliğin

Palais de Tokyo'daki Joachim Koester sergisinden yerleştirme görüntüsü. Photo : André Morin

sınırlarını ve bilinçaltını araştırıyor. Haiti danslarından yoganın beden hareketlerine, esoterik anlatılardan Peyote efsanesine... Tahta parçalarından yarattığı sergi mekanında, video yerleştirmelerinde, birinden diğerine geçerken, aslında katman katman kendi gerçeklik algımızda bir yolculuğa çıkıyor; ekran ve

projeksiyonlardan geri yansıyan anlarda kendimize dönüyoruz. Sergi ellilerin başından, İngiliz ordusundan bir hikaye ile sonlanıyor. Bu, eşcinsel olduğu için yargılanan ve ordudan atılan, daha sonra gizemli bir şekilde ölen; psikoloji biliminde en önemli yapıya zeka referanslarından Turing'e adanmış bir çalışma. Tarihten bir başka karanlık sayfa. Son olarak, Louvre'da gerçekleşen Walid Raad sergisini atlamak mümkün değil. Paralel bir yayım ile sunulan "Preface to the First Edition" isimli projede, Raad 18. Yüzyılda ortaya çıkan "evrensel müze" kavramına odaklanarak, süreci geleceğin müzesini hayal etme çalışmaları üzerine kuruyor. 2014'te açılacak Louvre Abu Dhabi'de sergilenmek üzere, Paris'teki Louvre'dan gidecek İslam sanatları koleksiyonunun bu göçten sadece iklim açısından, fiziksel olarak değil, aynı zamanda psikolojik, kavramsal ve bağlamsal olarak nasıl etkileneceği üzerine görsel senaryolar geliştiriyor. Gölgeler, yansımalar ve optik yanılsamalarla işleyen bu karanlık yerleştirme, Raad'ın Orta Doğu modern sanat tarihi odaklı diğer çalışmalarıyla örtüşen bir kavramsal çizgide... 2014'te Abu Dhabi'de gerçekleştirilecek Louvre açılışının kurgusal senaryosunu yazarak, müzede thriller etkisi yaratıyor.

Louvre'daki Walid Raad sergisinden yerleştirme görüntüsü.

Sanatçıya alanında tam destek: SAHA

Türkiye'de devletin kültür politikasında şeffaf bir yapılanması yok. Oysa pek çok ülkede, sanat konseyleri açık çağrıyla burslar düzenliyor; sanatçıların araştırma ve üretimleri, performans, kavramsal plan ve özgünlük üzerinden, profesyonel ve eleştirel mesafelerle çalışan jüriyelerden geçen kararlarla destekleniyor. Bizde güncel sanat adına olan biten ne varsa, genellikle özel sektörden gelen kaynaklardan destekleniyor. Son iki yıldır, uluslararası görünürlüğü artırma amacıyla çalışan SAHA da özel bir girişim, ama sanat konseyi titizliğinde ve şeffaflıkla çalışıyor; kararları jüriyelerden, kurullardan geçiyor. Sanatçı araştırma, üretim ve yayın projelerini destekleyen SAHA'nın genel sekreteri Merve Çağlar ile konuştuk.

Merve Çağlar, portre. Fotoğraf: Selen Saral

Adnan Yıldız: SAHA, nasıl bir ihtiyaçtan doğdu ve neden-nasıl kuruldu?

Merve Çağlar: SAHA karşılıklı konuşmaların sonucunda organik bir şekilde doğdu diyebiliriz. Geçmişte projeleri münferit olarak destekleyen birkaç kişinin ortak akli sonucu oluştu. En başından itibaren çağdaş sanata destek veren ve vermeyi arzu eden kişilerle bir buluşma noktası yaratmayı hedefledik ve bunu kolektif bir harekete dönüştürmeyi istedik. Daha sonra kurumsal desteklerle bu kolektif yapı büyüdü. 2011 Ağustos ayında, SAHA adı altında benimsenen ilkeler doğrultusunda, seçici konumunda bulunmayan, tarafsız fonların yaratıldığı, bağımsız ve kâr amacı gütmeyen bir dernek ortaya çıktı. Sanatın başka kültürlerle iletişim içinde olması fikriyle, SAHA aracı bir rol üstlenmiş oldu. Kişilerin arka planda durduğu bir destek havuzu yaratmak, sanatı ve üretimi ön plana koyan bir karşılıksız destek mekanizması geliştirmeyi istedik.

Kısa bir süre önce Bosna Hersek'te açılan Project Biennial D- O ARK Underground (Küratör: Başak Şenova ve Branko Franceschi) kapsamında yer alan, Banu Cennetoğlu & Yasemin Özcan'ın "What is it that you are worried about?" isimli video yerleştirilmesi. 2013. Fotoğraf: Almin Zrno

AY: SAHA nasıl işliyor; kimler başvurabiliyor ve nasıl kriterlerle destek alabiliyor?

MÇ: Üyelik aidatları, bağışlar ve kurumsal destekler derneğin yıllık bütçesini oluşturuyor, şu an itibarıyla 60 üyemiz ve üç kurum desteğimiz var. Bu bütçe derneğe gelen başvuruların değerlendirilmesi sonucu kabul edilen projeler ve geliştirilen işbirliklerine aktarılıyor. Uluslararası projeler kapsamında Türkiye'den davet edilmiş sanatçıların, küratörlerin, eleştirmenlerin adına kurumlar SAHA'ya başvuruyor. Burada özellikle belirtmek gereken nokta, sadece kâr amacı gütmeyen kurumlara destek verebiliyor olmamız. Başvurular, başvuran kurum, söz konusu projenin kavramsal çerçevesi, itibarı, etki alanı, yarattığı olanak ve tutarlılığı gibi pek çok yönden değerlendiriliyor. SAHA'nın desteği kurum üzerinden başvuru olan projelerde Türkiye'den katılan sanatçı, eleştirmen ya da küratörün projesine kişi veya kişilerin onayı alınması şartıyla aktarılıyor. Oldukça detaylı bir başvuru yapmaları ve imkanları olması halinde özkaynaklarından bütçe ayrılmalarını talep edebiliriz. Fon yaratmanın ötesinde sanatçılara "fee" ödenmesini talep etmek gibi yaptırımlarımız olabiliyor.

AY: Türkiye'de devlet tarafından oluşturulmuş; başvuru ve karar süreci şeffaf, dünyada, özellikle Avrupa'daki gibi bir sanat fonu anlayışı yok. AKP hükümeti döneminde, sinemaya ve edebiyat açısından çevirilere

sağlanan bir destek var. SAHA, özel bir girişim ama devlet yapısı ve Türkiye gerçekliğinde bu kadar büyük bir açığı kapatabilir mi?

MÇ: Evet yapılması, düşünülmesi gereken çok konu var ama hedefimiz açık kapatmaktan çok saha açabilmek. Sanat profesyonellerinin görevini ve yetkinliğini üstlenmeden, sistem dışı bir yapıda, sanat ortamımızın şu andaki gereksinimleri doğrultusunda kendimize bir yol çizdik. Maksudımız olanakları olabildiğince genişletmek, fırsatları çoğaltmak, olasılıkları artırmak. Bu duruşla birlikte ve kuvvet peşinde olmadığımızı da belirtmek isterim, mümkün olduğunca arka planda kalmayı diliyoruz, "sessiz destek" olabilmeyi başarabiliriz umarım. SAHA'nın karşılıksız olarak birarada duran insanlardan oluşan bir katalizör görevi de işlediğini varsayabiliriz. Sanatçıların, bu ekosistemin üretmelerinin yanında olmak bizim için çok önemli. Şeffaflık ise burada en temel prensip, bu nedenle isteyenlerin inceleyebilmesi için web sitesimizde tüm projelerimizi, üyelerimizin listesini, destek kurumları ve tüm gelir ve giderlerimizin takip edilebileceği yıllık denetim raporumuzu yayımlıyoruz.

AY: Üretilen projelerden, desteklenen sanatçılardan biraz bahsederseniz, nasıl bir panorama karşımıza çıkar? Kaç sanatçı ve proje,

ne kadar sürede, nasıl bir şekilde desteklendi istatistikinden; genel olarak SAHA'nın kuruluğundan beri gelen sürecine bakarsak, rakamlardan ilk okunan çıkarımlar ve öngörüler var mı?

MÇ: Ağırıklı olarak başvuru usulüyle çalıştığımızdan panoramayı öngöremiyoruz. Fakat işbirliklerini araştırmalarımız ve

görüşmelerimiz sonucunda biz geliştiriyoruz, bu noktada da olabildiğince geniş bir coğrafyaya yayılmak, farklı bölgelerde olanak yaratılabilmek önemli. Milliyetçi bir kültür politikasıyla hareket etme fikrinden daha ziyade, Türkiye'den şu kadar sanatçıyı ve küratörü destekledik söyleminin ötesinde, uluslararası etkileşime fayda sağlama kısmı bizi heyecanlandırıyor. Bahsettiğin istatistiksel oran, bu destek mekanizmasına hangi ölçüde ihtiyaç duyulduğunun bir kanıtı olması açısından önemli tabii.

AY: SAHA'nın gelecek planları var mı, varsa neler? Uluslararası görünürlüğün üretim desteği için önemli bir kriter olduğu düşünülürse, odak her zaman o yönde mi olacak sorusu akla geliyor. Güncel sanatın Türkiye'de İstanbul hatta İstiklal Caddesi merkezli olduğu eleştiri de düşünüldüğünde, Ankara, genel anlamda Anadolu ile ilgili planlar var mı?

MÇ: Sürdürülebilirlik ve devamlılık, hem bizim açımızdan hem de ekosistemin diğer paydaşları açısından çok önemli. Gelecekte diğer oluşumlar kadar bizim de varolmaya ve evrilmeye devam etmemiz gerekiyor. Görünür olma fikrinin ötesinde görünür kılmak ve üretime olanak sağlamakla ilgileniyoruz ve bu kapsamdaki projelere destek vererek, kurumlara işbirlikleri yaparak, somut eser üretiminin yanında düşünce

SAHA, Künstlerhaus Stuttgart'ın 2013 sergi programında, sanatçı araştırmalarını ve mekana deneysel yaklaşan projeleri destekliyor. Slavs and Tatars'ın "Mother Tongues and Father Throats" (2012) isimli çalışması, "Behind Reason" başlıklı sergilerinin girişinde. Fotoğraf: B. Kahrmann

üretimine de katkıda bulunabilirsek ne mutlu bize. Uluslararası kapsam içinde Türkiye içinde faaliyet gösteren kurumlar da olabilir, hatta bu doğrultuda şu anda geliştirdiğimiz bir işbirliği programımız var. Kurulduğumuzdan beri gelen başvurular dahilinde İstanbul Bienali ve Mardin Bienali'ne üretim desteği verdik. Önümüzdeki günlerde Türkiye'nin farklı bölgelerinden desteklenecek projelerin çıkması ancak heyecandırır ve mutlu eder bizi.

www.saha.org.tr

HAFTAYA

BİRİZ BERLİN HAVASI